

ΚΡΙΤΙΚΗ

ΘΕΑΤΡΟ ΟΔΟΥ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ - ZAN ZENE

«**Ι**ερά ή όχι, οι δούλες αυτές είναι τέρατα, όπως είμαστε κι' εμείς όταν ονειρευόμαστε πως είμαστε τούτο ή εκείνο» έχει πει ο Ζαν Ζενέ για το έργο του «Οι δούλες».

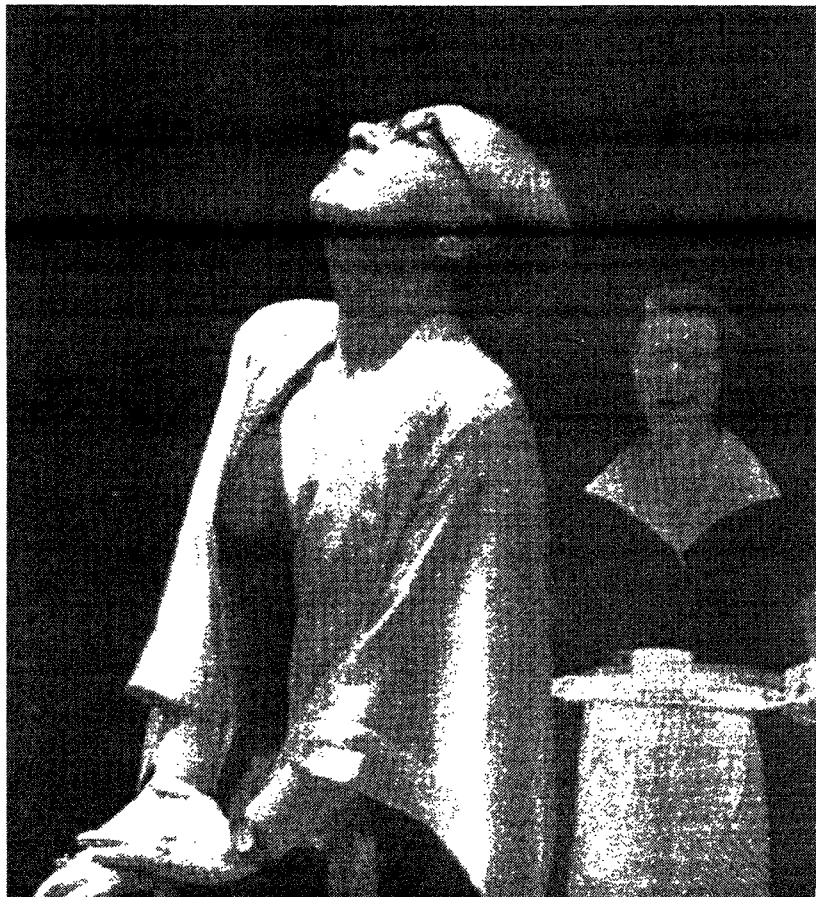
Του

ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΝΑΓΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Ζενέ γεννήθηκε το 1910 στο Παρίσι και πέθανε το 1986. Έζησε μια πολυτάραχη ζωή, αρκετά χρόνια κλεισμένος σε φυλακές για κλοπές κυρίως βιβλίων που ήταν η αδυναμία του. Αν ζούσε φυσικά στην Ελλάδα δε θα κινδύνευε να πάει φυλακή για κλοπές βιβλίων αφού οι ίδιοι οι εκδότες τα πετάνε κάποτε στα σκουπίδια. Πάντως γλίστρωσε με γάλες καταδίκης με τη μεσολάβηση υψηλών προσώπων μεταξύ των οποίων, ο Ζαν Κουτώ και ο Σαρτρ. Ακόμα και ο πρόεδρος Ωριόλ υπέγραψε κάποτε οριστική απονομή χάριτος στον Ζαν Ζενέ.

«Οι Δούλες» ανέβηκαν για πρώτη φορά το 1947 και στην Ελλάδα το 1967-68 από το θέατρο τέχνης του Κάρολου Κουν. Τότε τον ρόλο της Σολάνζ έπαιζε η Ρένα Πιττάκη, που τώρα παίζει τον ρόλο της Κλαιρ. Δε θα έλεγα ότι το έργο «Οι Δούλες» είναι έργο σπουδαίο σε σύγκριση με το αριστούργημά του που είναι «Το μπαλκόνι». Παίζει όμως κι' εδώ με τις ψευδαισθήσεις, με τη διαλεκτική της σχέσης αφέντη και δούλου, με τα εύθραυστα όνειρα της υπηρέτριας που σκοπάζει στη φαντασία την κυρία της από ένα πρωτόγονο μίσος, καθώς έχει μέσα το σπέρμα της ταπείνωσης και του θαυμασμού που δεν μπορεί ν' απωθήσει. «Οι Δούλες» είναι έργο διαλεκτικό και οι σκηνοθέτες επειδή δεν μπορούν να δώσουν τη μαγεία που αποπνέει ένα τέτοιο θεατρικό έργο, τοποθετούν τα τεχνάσματα της σκηνοθεσίας με μορφοποίηση βιαιοτήτων και απραγματοποιήτων ονείρων. Σαν καλός τεχνίτης του θεάτρου, ο Ζενέ δίνει ψυχολογικά και με εντεινόμενο ρυθμό αυτή την οξυμένη αντιζηλία κυρίου και δούλου η οποία καταλήγει σε φονική βία, καθώς τα αδιέξοδα κυριαρχούν πάνω στη φρόνηση. «Οι ανταγωνιστές θα κατορθώσουν έτσι να ξεφορτωθούν τη βία τους πάνω σ' ένα θύμα». Εδώ οι τελετουργικές πράξεις στις δούλες υπαγορεύονται από την επιθυμία να εξιλεωθούν για το μίσος προς την κυρία. Στην αρχή του έργου όπως και στο «Μπαλκόνι» κυριαρχεί η ψευδαίσθηση. Οι δύο δούλες προσποιούνται τη σχέση κυρίας και υπηρέτριας και προσπαθούν μέσα από μια διαλεκτική διεγκυστίνδα που είναι τρωτή στην ανευθυνότητα, καθώς κυριαρχεί το μίσος, να εκτονωθούν ενώ η κυρία τους απου-

«Οι Δούλες»

σιάζει και νιώθουν κυρίες του σπιτιού. Όταν όμως ακούγεται το κουδούνι της εξώπορτας παγώνουν. Τώρα φτάνει η αληθινή κυρία και πρέπει να συμμαζευτούν. Έχει όμως προχωρήσει το παιχνίδι του θανάτου της κυρίας τόσο πολύ, που το υποσυνείδητο έχει υπερπηδήσει τη λογική. Το δηλητηριασμένο τίλιο που θα της προσφέρουν είναι έτοιμο αλλά εκείνη σε μια νευρωτική επίδειξη του χαρακτήρα της το απωθεί χωρίς βέβαια να υποψιάζεται το παραμικρό. Τελικά φεύγει πάλι για να συναντήσει τον φίλο της που αθώωθηκε από μια αξιόποινη πράξη. Οι δούλες όμως είναι πάνω στην έξαψη του μίσους. Πρέπει να υπάρξει θύμα και το παιχνίδι να ολοκληρωθεί. «Απομένει να σκεφτεί κανείς τις πολυάριθμες θυσιαστικές αναγνώσεις του έργου του Ζενέ για να κατανοήσει όλη τη γοητεία που μια παρόμοια ερμηνεία μπορεί ακόμα να ασκήσει επάνω μας». Κι' εδώ μπορούμε να τονίσουμε πως η ερμηνεία υπήρξε άψογη.

Δεν μπορεί να θεωρηθεί υπερβολή για το ότι η μία από τις δούλες προσφέρει το δηλητηριασμένο τίλιο στην άλλη κι' εκείνη το πίνει σαν θυσία σε μια έξαρση της ψευδαίσθησης που έχει κυριαρχήσει ολοκληρωτικά πάνω τους.

Ο σκηνοθέτης Λευτέρης Βογιατζής τόνισε πολύ το κλίμα της

ψευδαίσθησης και παραμόρφωσης των χαρακτήρων. Ίσως παραπάνω απ' όσο έπρεπε. Έπαιξε πολύ με τις λεπτομέρειες και δυνάμωσε την ερμηνεία μεταβάλλοντας κάπου τα πρόσωπα σε άψυχες κούκλες. Η Ρένα Πιττάκη (Κλαιρ) έχοντας θητεύει στην ιστορία του έργου από την εποχή που πρωτανέβηκε στο θέατρο του Κάρολου Κουν τόνισε αρκετά την άποψη του Μάρτιν Έσλιν, πως «οι ίδιοι οι ήρωες μόνο φαινομενικά είναι χαρακτήρες - στην ουσία είναι σκέτα σύμβολα, αντανakλάσεις σ' έναν καθρέφτη, όνειρα μέσα σε όνειρο». Δε θα έλεγα πως υστέρησε η Μπέττυ Αρβανίτη (Σολάνζ).

Ήταν πιο ανθρώπινη, ίσως και ο ρόλος της την ήθελε έτσι και είχε και κάτι από το τελετουργικό κομμάτι του έργου σε πολλές σκηνές. Άλλωστε οι ρόλοι σχεδόν μπερδεύονται.

Η Ανέζα Παπαδοπούλου (κυρία) είχε μια εκστατική υπερβολή, πολύ εξωγήινο πλάσμα και η εκφορά του λόγου της υποκριτικά ακατάληπτη. Η σύνθεση των ήχων από τον Δημήτρη Ιατρόπουλο αρκετά υποβλητική. Τα σκηνικά και κοστούμια από τη Χλόη Ομπολένσκι με αρκετή φαντασία και τέλος η μετάφραση από τον Δημήτρη Δημητριάδη ήταν σε γλώσσα που δημιουργούσε αντιθέσεις στην παράλογη φαντασμαγορία του έργου.